

GIẢI PHÁP GIA TĂNG HOẠT ĐỘNG TẠI KHÔNG GIAN ĐỆM NGOÀI TRỜI TRONG ĐÔ THỊ

SOLUTIONS TO INCREASE OUTDOOR ACTIVITIES IN
PUBLIC SPACES IN URBAN

Ths. Nguyễn Văn Minh*

Tóm tắt: Không gian công cộng, vỉa hè, những khoảng lùi trong từng ngôi nhà hay sân chơi, quảng trường là các không gian quan trọng và cần thiết trong một đô thị hiện đại nhằm gia tăng sự gắn kết giữa các công dân đô thị ở mọi lứa tuổi. Các định hướng và giải pháp quy hoạch, thiết kế các không gian đệm mềm đó trong đô thị là cần thiết để thúc đẩy đô thị trở lên thân thiện hơn, đáng sống hơn. Bài báo đưa ra định hướng trong việc tối ưu hóa các thiết kế không gian đệm trong đô thị để gia tăng sự chủ động kết nối của các cư dân đô thị.

Từ khóa: Đô thị, không gian, quy hoạch, thiết kế, sân chơi, quảng trường.

Nhận ngày 12/3/2023, chỉnh sửa ngày 20/4/2023, chấp nhận đăng ngày 20/5/2023.

Abstract: In the modern city, public space, sidewalks, courtyards or playgrounds, and squares are important and necessary spaces to increase cohesion among urban citizens of all ages. Orientations and solutions for planning and designing flexible areas in cities are necessary to make the city friendly and more livable. The article provides orientation for optimizing buffer space designs in urban to increase citizens' active connectivity.

Keywords: Urban, space, planning, design, playground, square.

1. KHÔNG GIAN ĐỆM NGOÀI TRỜI VÀ CÁC HOẠT ĐỘNG TRONG ĐÔ THỊ

1.1. Không gian đệm mềm ngoài trời trong đô thị

Đây là không gian công viên cây xanh, mặt nước, không gian công cộng như quảng trường, sân thể thao hay khoảng không gian có cây xanh, bãi cỏ tại sân trước của các công trình công cộng, công trình nhà ở.

1.2. Không gian đệm cứng ngoài trời trong đô thị

Là không gian lề đường dành cho đỗ xe, không gian vỉa hè trước các cửa hàng bị chiếm dụng cho việc bày hàng hóa, khoảng sân của các công trình tôn giáo, tâm linh, các trụ sở.

Không gian công cộng có vai trò quan trọng trong việc kết nối cộng đồng, nâng cao chất lượng sống của cư dân

*Khoa Công trình, ĐH Hàng hải Việt Nam (Vietnam Maritime University)
Email: minh.v.ctl@vamaru.edu.vn

Khoảng đệm không khí giúp giảm thiểu tiếng ồn, khói bụi và có không gian sống thoáng đãng, trong lành

1.3. Các hoạt động diễn ra trong các không gian đệm ngoài trời

Các hoạt động ngoài trời trong lòng đô thị được diễn ra theo thời gian trong ngày, có số lượng người tham gia phụ thuộc vào loại hoạt động và thời gian diễn ra. Để khái quát những hoạt động ta có thể căn cứ vào nhu cầu của các cá nhân tham gia hoạt động như: Hoạt động bắt buộc, tự chọn hay các hoạt động xã hội.

Hoạt động bắt buộc thường là hoạt động diễn ra có chu kỳ, có thời lượng thời gian nhất định. Các hoạt động này không bị ảnh hưởng quá nhiều bởi điều kiện tự nhiên theo mùa và quang cảnh môi trường diễn ra hoạt động đó. Các hoạt động đó có thể là đi làm, đi học, giao hàng. Các hoạt động này hầu như không mang tính giải trí và thư giãn, nó mang ít nhiều sự bắt buộc trong từng hoạt động.

Hoạt động tự chọn là các hoạt động mà con người muốn làm khi họ có cơ hội, khi họ được kích thích bởi sự hấp dẫn bên ngoài, nó không có chu kỳ cố định và phụ thuộc vào

các tác nhân bên ngoài như tự nhiên, môi trường khá nhiều. Các hoạt động này thường theo sở thích.

Các hoạt động xã hội là hoạt động thứ cấp phát sinh sau khi hoạt động bắt buộc và hoạt động tự chọn diễn ra. Hoạt động xã hội là làm quen giao tiếp bằng ngôn ngữ và bằng cử chỉ, các hoạt động chơi đùa theo nhóm.

Khi các cá nhân bước ra khỏi nhà tham gia vào hoạt động bắt buộc hoặc tự chọn có thể tạo ra nhiều hoạt động nối tiếp như kết thêm bạn, gia tăng thông tin khi trao đổi. Càng hoạt động nhiều ngoài trời thì hoạt động xã hội càng phát sinh thêm nhiều hoạt động hơn kể cả trực tiếp và gián tiếp. Hoạt động xã hội diễn ra khi có nhiều hơn một người ở cùng một không gian, tiếp xúc gặp gỡ ban đầu chỉ là tạm thời, nhưng nó sẽ là mầm mống cho những hình thức hoạt động xã hội khác toàn diện hơn. Các nhà thiết kế có thể dựa vào đó để sáng tạo không gian, cảnh quan và cây xanh nhằm tạo ra môi trường thuận lợi cho các hoạt động có lợi diễn ra. Những con đường không dành cho xe hơi, được trải đá và cây xanh hay chiếc ghế băng được đặt ngay gần cạnh các tuyến đường đi bộ thuận tiện cho việc dừng lại nghỉ ngơi, trò chuyện. Những khu vực công cộng, hệ thống giao thông đều được thiết kế chỗ gửi xe đạp,...

1.4. Các tác động ảnh hưởng tới hoạt động ngoài trời

Điều kiện tự nhiên có thể là hai hoặc nhiều hơn kết hợp lại tạo ra chất lượng chung của không gian ngoài trời. Một không gian có điều kiện lý tưởng cho các hoạt động ngoài trời còn phụ thuộc vào vị trí địa lý, thời gian trong năm. Nắng vừa đủ, gió nhẹ, chất lượng độ ẩm và nhiệt độ ổn định sẽ làm tăng số lượng người tham gia các hoạt động. Nắng quá gắt hoặc gió quá lớn, hoặc trời mưa lớn, độ ẩm không khí cao làm giảm hứng thú bước ra khỏi không gian trong nhà. Chất lượng không khí, bụi mịn trong đô thị là mặt trái do tác động của con người cũng

Đối với không gian đô thị có khoảng đệm tốt thì các hoạt động tự nguyện và xã hội luôn xuất hiện với cường độ lớn và đầy bất ngờ

ảnh hưởng lớn tới sự ham muốn bước ra khỏi không gian nội thất.

2. So sánh các hoạt động khi diễn ra khi đô thị có khoảng trong đô thị.

Trong điều kiện môi trường được coi là lý tưởng cho các hoạt động ngoài trời, khoảng không gian mềm và cứng sẽ ảnh hưởng rất lớn. Khoảng không gian thu hút con người tới với các hoạt động ngoài trời nhiều hơn luôn là những khoảng không gian không tạo ra sự gò bó, khô khan và nhàm chán. Khoảng không gian nhiều màu sắc, đa dạng về mặt cảnh quan, có nhiều vị trí được thiết kế cho việc dừng và ở lại sẽ thu hút các hoạt động công cộng.

2.1. Các hoạt động chủ yếu trong không gian đệm ngoài trời

Đi bộ: Đi bộ là hoạt động tham gia giao thông và di chuyển chậm tới một vị trí xác định hoặc như một hoạt động thể dục. Đi bộ thường trong các khoảng cách ngắn. Đi bộ có yêu cầu về mức độ thoải mái tiện nghi của lề mềm, khoảng trống từ thấp đến vừa phải.

Đứng: Đứng là hoạt động dừng lại, chờ đợi, hoặc đơn giản chỉ là đứng tại một vị trí cụ thể. Các cá nhân đứng lại thường có yêu cầu về mặt tiện nghi an toàn tại vị trí đứng an toàn, có thể dựa vào một phần tường, cột hoặc không gian giới hạn từ 1 đến 3 mét và thuận lợi để có hành động quan sát. Điều kiện môi trường để diễn ra hoạt động đứng cũng cần thuận lợi, có bóng mát, thoáng và đủ ánh sáng.

Ngồi: Là hoạt động mang tính chất nghỉ ngơi cao, do đó vị trí ngồi cũng cần có các điều kiện tốt, thuận lợi cho việc nghỉ ngơi và thuận tiện quan sát. Do đó tại các quảng trường, hay tại các vị trí ngồi trong công viên, những vị trí ghế ngồi tại bên lề để quan sát vào trong được thuận tiện.

Nhìn: Luôn tồn tại trong các hoạt động đi, đứng, ngồi, nó là một hoạt động kể cận nhưng mang tính quyết định cho các hoạt động trên, nếu hoạt động nhìn bị hạn chế, bị che khuất thì việc đi, dừng lại hoặc ngồi sẽ giảm tại những vị trí đó, các hoạt động kia sẽ chỉ được thực hiện khi con người phải làm việc đó thay vì được chọn lựa theo sự thoải mái của tâm lý.

Nghe: Nghe là hoạt động bị ảnh hưởng lớn bởi tiếng ồn, do đó các vị trí gần nơi có hoạt động xây dựng, sửa chữa hoặc nơi giao thông cơ giới đông đúc sẽ tạo ra các vấn đề ô nhiễm âm thanh lớn, làm giảm hứng thú tham gia các hoạt động cá nhân cũng như các nhóm nhỏ con người tham gia vào hoạt động ngoài trời.

Trò truyện: Trò truyện hay tham gia một trò chơi là tăng lên giao tiếp của một nhóm người, nó phát sinh khi các hoạt động nghe, nhìn đã tới một mức giới hạn của sự thân thuộc. Trò truyện là một hoạt động xã hội làm gia tăng thông tin cũng như sự gắn kết trong cộng đồng.

Chơi: Là hoạt động tương tác tham gia vào một hoạt động có quy tắc được giao ước trước. Thông qua trò chơi, các cá nhân có thể phát triển mối quan hệ xã hội. Hoạt động chơi có thể diễn ra ở mọi lứa tuổi, các trò chơi cũng rất đa dạng, từ chạy, nhảy, đá bóng đến đánh cờ.

2.2. So sánh các hoạt động theo thời gian tại không gian đệm mềm và không gian đệm cứng ngoài trời

Thời gian trong ngày	Có không gian đệm mềm ngoài trời	Không gian đệm cứng ngoài trời
Buổi sáng sớm	Các hoạt động theo tính chất bắt buộc, tự nguyện và xã hội. Trong đó các hoạt động tự nguyện và xã hội phát triển một cách mạnh mẽ với tần xuất lớn.	Đi bộ, nghe, nhìn theo tính chất của hoạt động bắt buộc. Các hoạt động tự nguyện, xã hội ít có cơ hội phát sinh.
Khoảng thời gian hành chính trong ngày	Hoạt động theo tính chất bắt buộc, tự nguyện và xã hội. Trong đó các hoạt động bắt buộc xuất hiện đầy đủ và đúng theo thời gian biểu với cường độ cao nhất. Tuy nhiên, khi có lễ mềm thì các hoạt động xã hội phát sinh cũng tăng lên đáng kể.	Các hoạt động theo tính chất bắt buộc, tự nguyện và xã hội. Trong đó các hoạt động bắt buộc xuất hiện đầy đủ và đúng theo thời gian biểu với cường độ cao nhất và gần như không có các hoạt động tự nguyện và xã hội phát sinh.
Buổi chiều và buổi tối	Hoạt động theo tính chất bắt buộc, tự nguyện và xã hội. Trong đó các hoạt động tự nguyện và xã hội phát triển một cách mạnh mẽ với tần xuất lớn.	Gần như chỉ có các hoạt động mang tính chất bắt buộc với tần xuất cũng giảm thiểu.

Đối với không gian đô thị có khoảng mềm tốt thì các hoạt động tự nguyện và xã hội luôn xuất hiện với cường độ lớn và đầy bắt ngờ trong mọi khoảng thời gian trong ngày. Điều này gia tăng chất lượng gắn kết của cộng đồng. Nó cũng đẩy sự phát triển các hoạt động xã hội phát sinh nhiều hơn, đô thị trở thành cộng đồng đáng sống hơn, giảm thiểu được các hoạt động tiêu cực trong đô thị.

2.3. So sánh các hoạt động theo lứa tuổi tại không gian đệm mềm và không gian đệm cứng ngoài trời

Lứa tuổi	Không gian đệm mềm ngoài trời	Không gian đệm cứng ngoài trời
Trẻ em	Các hoạt động tự nguyện, xã hội phát triển mạnh, không cần sự giám sát chặt chẽ của người lớn, trẻ em có thể tự do phát triển các hoạt động theo ý thích.	Các hoạt động theo tính chất bắt buộc thường có kèm theo sự kèm cặp và hạn chế của người trưởng thành.
Thanh niên	Toàn bộ các hoạt động có thể diễn ra được và có sự phát triển mạnh tạo ra sự gắn kết. Việc tham gia hoạt động cũng dễ dàng, tự phát. Các hoạt động giao tiếp trò chuyện là chủ yếu.	Các hoạt động bắt buộc như đi học, đi mua sắm thiết yếu.
Người trưởng thành	Toàn bộ hoạt động có thể diễn ra được và sự phát triển mạnh tạo ra sự gắn kết. Các hoạt động giao tiếp, trao đổi thông tin là chủ yếu.	Các hoạt động thiết yếu hàng ngày.
Người cao tuổi	Các hoạt động diễn ra đầy đủ, nhưng ở một số độ tuổi nhất định hoạt động chủ yếu là đi bộ, quan sát và ngồi do ảnh hưởng của sức khỏe thể chất.	Các hoạt động thiết yếu hoặc gần như không có hoạt động gì.

Các hoạt động dựa trên lứa tuổi thường không phát sinh hoạt động tự nguyện và hoạt động xã hội đối với những không gian giao thông hoặc cư trú chỉ có lẽ cứng. Trái ngược với điều đó, các không gian có phần đệm mềm luôn phát sinh các hoạt động xã hội, hoạt động tự nguyện khi có điều kiện phù hợp. Các lứa tuổi bị hấp dẫn nhiều nhất đối với các không gian đó thường là trẻ em, thanh niên. Người cao tuổi sẽ tham ra vào hoạt động tự nguyện và hoạt động xã hội trong các không gian đệm để đón nhận sự giao tiếp xã hội nhiều hơn.

3. Các giải pháp thiết kế lễ mềm trong không gian đô thị

Để gia tăng tiện ích và tính tích cực của cư dân khi tham gia vào những hoạt động tự nguyện và xã hội, các kiến trúc sư, nhà quy hoạch nên phát triển các giải pháp kiến tạo không gian đệm ngoài trời, nhằm tạo điều kiện thuận lợi để gia tăng một cách tự nhiên các hoạt động đó.

Các không gian	Phát triển	Hạn chế
Không gian đi lại	Đường đi bộ có khoảng cách vừa phải từ 50m - 100m. Đa dạng tầm nhìn. Đi lại bằng các phương tiện có tốc độ chậm. Các giải pháp giao thông hỗn hợp với mức độ di chuyển chậm của phương tiện cơ giới. Gia tăng các phương tiện đi lại công cộng. Bãi gửi xe tập trung nhưng không quá xa nơi cư trú, tạo điều kiện cho cư dân đi bộ.	Góc nhìn bị hút tạo cảm giác xa. Các đường dạo vòng quá dài. Vĩa hè cứng và hẹp, thiếu cây xanh. Đường đi bộ quá dài từ nơi cư trú tới nơi đón bắt các phương tiện công cộng hoặc bãi gửi xe.
Chỗ đứng	Các vị trí đứng quan sát thuận tiện, góc nhìn rộng. Vị trí đứng có bóng mát (mái che, cây xanh) nhưng vẫn đảm bảo ánh sáng. Vị trí đứng có điểm tựa, chỗ dựa lưng. Vị trí đứng có điểm nhấn, có chủ đề để cùng hướng tới (tượng, phù điêu, tranh, tác phẩm sắp đặt).	Thiếu mái che, quá nắng, quá gió. Góc nhìn hẹp, khuất tạo cảm giác không an toàn.
Chỗ ngồi	Có góc quan sát tốt. Điều kiện thuận lợi về bóng mát. Tính riêng tư và an toàn tương đối. Không gian chung đủ rộng để dễ dàng chuyển trạng thái ngồi sang hoạt động chơi.	Góc ngồi khuất. Bị ánh nắng gắt chiếu trực tiếp hoặc quá nhiều gió. Quá riêng tư dẫn tới mất an toàn. Không gian hẹp, gò bó.

Các không gian	Phát triển	Hạn chế
Sân chơi	- Diện tích đủ rộng. - Điều kiện tốt về mặt chiếu sáng, bóng mát, ít gió. - Có các dụng cụ thích hợp để kích thích trẻ em tham gia chơi đùa. - An toàn về giao thông (giao thông chậm đối với xe cơ giới, xe đạp). - Tầm quan sát tốt của người giám hộ khi trẻ chơi đùa.	Quá nắng dẫn tới thời gian khai thác được không gian ít. Thiếu các dụng cụ kích thích tham gia chơi của trẻ em. Có các phương tiện đi lại với cường độ lớn cắt ngang qua. Khuất tầm quan sát của người giám hộ.
Quảng trường	Là tập hợp các không gian trên, do vậy quảng trường là một không gian lý tưởng cho các hoạt động xã hội. Quảng trường cần bố trí các vị trí ngồi, quan sát ở rìa và hướng vào trung tâm.	Có quá nhiều cây xanh Không có điểm nhấn. Bị chiếm dụng vào mục đích buôn bán quá nhiều. Giao thông cường độ lớn.

4. Kết luận

Không gian đệm mềm tại đô thị là một giải pháp tốt để ra tăng chất lượng sống của cư dân đô thị, làm cho đô thị hiện đại đáng sống hơn, thân thiện hơn. Cần có định hướng tốt về sự kết nối của các cư dân đô thị trước khi thiết kế các không gian đô thị, không gian từ riêng tư cho tới công cộng để làm đa dạng sự liên kết, kết nối. Các hoạt động tự chọn và hoạt động xã hội phát sinh sẽ ra tăng liên kết cũng như thúc đẩy hoạt động thương mại, du lịch của đô thị. Mỗi đô thị, cụm, điểm dân cư sẽ có các đặc trưng riêng do sự liên kết của từng cộng đồng tại nơi họ sinh sống. Một đô thị hiện đại, đáng sống là nơi không chỉ đẹp, ngăn nắp và an toàn mà còn là một nơi thúc đẩy cuộc sống cộng đồng và tạo ra các trải nghiệm tối đa của cư dân. Những nhà hoạch định chính sách, kiến trúc sư hay các chuyên gia phải đưa người dân làm trung tâm của tư tưởng thiết kế cũng như xây dựng đô thị.

Tài liệu tham khảo:

- [1] GS.TS. Jan Gehl - Cuộc sống giữa những công trình kiến trúc - NXB Xây dựng, 2009.
- [2] GS.TS. Đặng Thái Hoàng - Thiết kế đô thị có minh họa - NXB Xây dựng, 2011.
- [3] Võ Đình Diệp, Việt Hà Nguyễn Ngọc Giả, Nguyễn Hà Cương - Kiến trúc nhỏ, tiểu phẩm tiểu cảnh, kiến trúc quảng trường thành phố - NXB Xây Dựng
- [4] GS.TS. Nguyễn Thế Bá - Quy hoạch xây dựng phát triển đô thị - NXB Xây dựng, 2011.